
leertucht vormde een struikelblok voor de acceptatie. Ondanks het feit dat een tuchtproces verschillende stadia moest doorlopen, waardoor het gebracht werd in de sfeer van broederlijk en persoonlijk vermaan, kon het uiteindelijk toch tot een juridische berechting komen. Dit was een principieel verschil tussen het beginselprogramma van Kerkopbouw uit 1931 en het Ontwerp-1933. Ook tot het gedachtegoed van Kerkopbouw, inclusief de daaraan deelnemende vrijzinnigen, was gaan behoren dat niet het individu, maar de kerk zelf in haar organen bepaalde of een leer binnen de grenzen van het kerkelijke belijden viel.

De eensgezindheid onder de vrijzinnige hervormden keerde terug toen Kerkherstel en Kerkopbouw tot een akkoord kwamen en in 1937 een nieuw ontwerp aan de Hervormde Kerk voorlegden. Vergeleken met het ontwerp van Kerkopbouw kende het Ontwerp-1937 een veel strakkere confessionele binding doordat 'historische belijdenis' was vervangen door 'historische belijdenisgeschriften'. In verband met de meer expliciete binding aan een bepaalde grondslag kwam de procesmatige leertucht in de praktijk dichterbij. Anders dan in het ontwerp van Kerkopbouw werden bovendien de minderheden als een tijdelijk verschijnsel gezien en niet als een normale levensuiting van de kerk. Daarom werd het vraagstuk van de minderheden in overgangsbepalingen geregeld. Een bont gezelschap uit de verschillende richtingen was van mening dat in het Ontwerp-1937 ofwel de grondslag nog te vaag was gebleven, ofwel dat de binding daaraan het dynamisch karakter had verloren. De kringen rond Kerkopbouw en Kerkherstel waren niet zo eenstemmig als de vertegenwoordigers die het akkoord gesloten hadden. Uiteindelijk werd het ontwerp door de synode in tweede lezing op 10 augustus 1938 verworpen.

In de strijd tegen de aanvallen van de confessionelen, maar met name voor de uitbouw van de vrijzinnige hervormde beweging naar buiten toe achtte voorzitter Niemeyer het nodig dat de beweging een samenbindend beginselprogramma kreeg. In 1923 kwam dit tot stand. Belangrijke elementen waren dat het volkskerkkarakter van de Hervormde Kerk vrijheid voor verschillende godsdienstige overtuigingen veronderstelde en dat in overeenstemming daarmee alleen gewetenstucht aanvaardbaar was (artikel A.I en IV.2).⁶¹ Op deze passages uit het beginselprogramma werd telkens teruggesproken bij de beoordeling van de reorganisatievoorstellen. Niet iedere VVH-er kon er op den duur echter nog mee uit de voeten. De commissie voor het kerkprobleem, die in VVH-verband was ingesteld ter beoordeling van de reorganisatievoorstellen, formuleerde behalve de bezwaren tegen het Ontwerp-1937 ook een nieuw beginselprogramma. Inhoude-

61. Beversluis, *Een halve eeuw*, 93 en 96vv.